

STŘEDOVĚKÉ DIVADLO

Náboženská kontemplace
a lidová zábava

(1. část)

*Prezentace pro kombinované studium
„Taneční a pohybové divadlo a výchova“*

Středověk - datace

● počátek – r. 476

- svržení posledního císaře Romula Augustula (západořímská říše)

● konec – r. 1453

- dobytí Konstantinopole Turky

nebo

● 1492

- objevení Ameriky

nebo

● 1517

- Lutherovy teze

Mont Saint-Michel (severní Francie)

Mont Saint-Michel (severní Francie)

Mont Saint-Michel (severní Francie)

Římské divadlo – zákaz a zánik

● postupný zánik většiny forem divadla

- pokleslá podoba divadel
- dekadentní a pervertovaná zábava bez estetického poslání
- sv. Jan Zlatoústý – útoky proti divadlu
- 5. stol. – zákaz divadelních představení
- 6. – 9. stol. – divadlo se prakticky nehraje

● hypotézy: lidové divadlo (histrióni, jokulátoři, baviči, slavnosti – performativní a divadelní prvky))

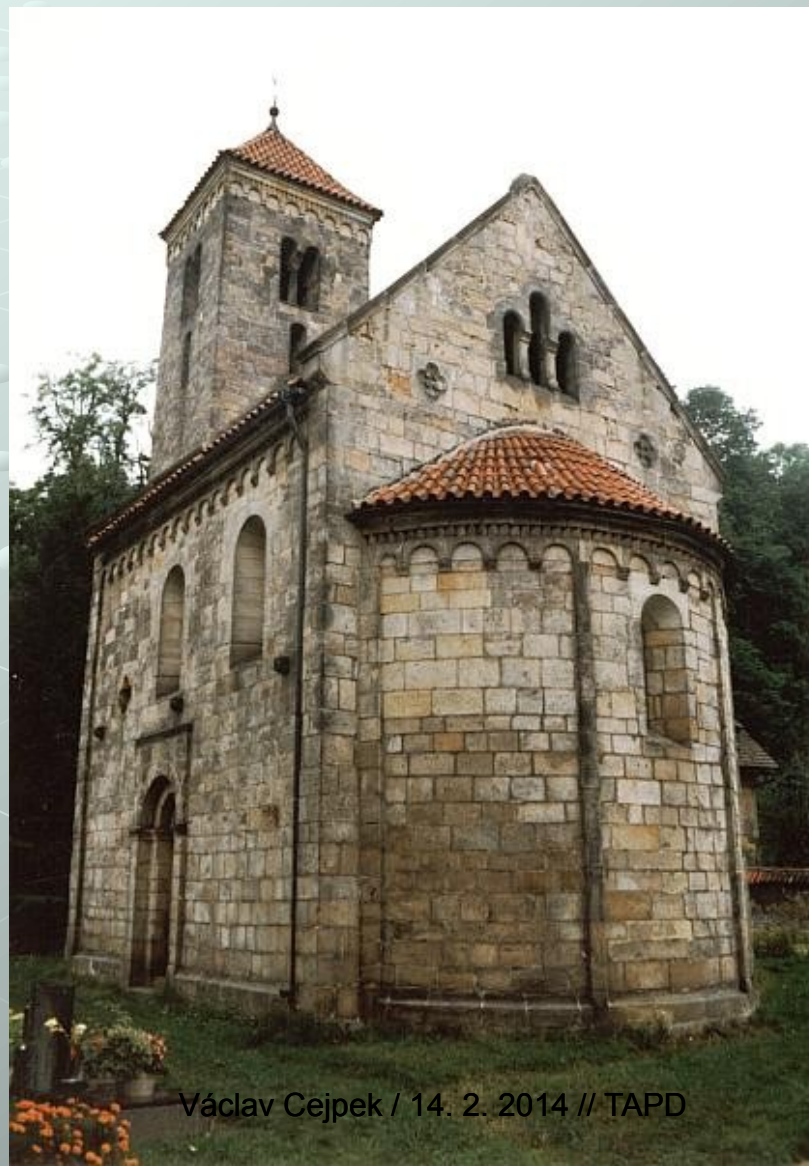
● divadelní tradice antiky se udržuje a dále rozvíjí v Byzanci (viz příslušná přednáška)

výtvarné umění / architektura

● ROMÁNSKÉ UMĚNÍ

- 11. – první pol. 13 stol.
- Francie, Itálie, Německo

Románský kostel Nanebevzetí Panny Marie v Mohelnici n. Jizerou

Románské umění: Rotunda sv. Jiří na hoře Říp / 12. stol.

Václav Cejpek / 14. 2. 2014 // TAPD

Románský kostel sv. Michala v Hildesheimu

Románské umění: Dóm ve Speyeru / Německo

výtvarné umění / architektura

GOTIKA

- od 12. stol.
- Francie
- lomený oblouk, žebrová klenba
- chrámy (katedrála), hrad, paláce, městské domy...
- v 15. stol. pozdní gotika – současně v Itálii již renesance

Paříž, katedrála Notre-Dame

Václav Cejpek / 14. 2. 2014 // TAPD

Gotika

Kraków, oltář v mariánském kostele (Wit Stwosz)

Gotika

Praha

Katedrála sv. Víta

Gotika

Lübeck Kostel Panny Marie

Gotika

Milano **DÓM**

katdrála v Chartres (Francie)

katedrála v Chartres – nástěnné figury, portál

Gotika

Florencie, Madona

Gotika

- **Bůh jako stavitel**
(*knižní ilustrace,
Nationalbibliothek
Wien*)

Gotika – Wiltonský diptych / 14. stol.

Gotika

Cimabue („čimabue“)

MADONA NA TRŮNĚ (Maesta)

Gotika

Cimabue
Krucifix
(Arezzo)

Dialogické prvky v pobožnostech

● antifonální zpěvy

- střídavé zpívání dvou sborů nebo sboru a kněze
- zpěvy při bohoslužbě (při liturgii)

Vznik divadla ve středověku

● tropus (tropy)

- textová vsuvka do melismat gregoriánského chorálu
- gregoriánský chorál – jednohlasý latinský zpěv bez doprovodu nástrojů
<http://www.youtube.com/watch?v=auPkYdFUoRk>
<http://www.youtube.com/watch?v=dGKqS0nubh0>
- melisma – melodická ozdoba, skupina tónů zpívaná na jedné slabice („Á-á-á-á-á-men“)
- divadlo vzniká z ducha hudby a uprostřed rituálu (křesťanská mše sv.)

velikonoční tropus (resurekční t.)

- **Anděl: Quem queritis in sepulchro, o Christicolae?**
Koho hledáte v hrobě, ó křesťanky?
- **Tři Marie: Jesum Nasarenum crucifixum, o caelicoale.**
Ježíše Nazaretského, který byl ukřižován, ó Nebešťane.
- **Anděl: Non est hic, surrexit sicut predixerat. Ite, nuntiate, qia surrexit de sepulchro.**
Není zde, vstal z mrtvých, jak předpověděl. Jděte a zvěstujte, že vstal z hrobu.

Tři Marie u prázdného hrobu (dole)

velikonoční tropus (resurekční t.)

- dialogický charakter
- součást mše o velikonoční neděli
- později – závěr ranní velikonoční mše (matutinae)
- první dochované tropy - 9./10. stol.
- mnich Tutillos
- latinsky
- vánoční tropy (nativitační t.)

NEJSTARŠÍ PAMÁTKY – St. Gallen

- 10. stol.
- klášter St. Gallen (Švýcarsko)
- pouze zpívaná podoba

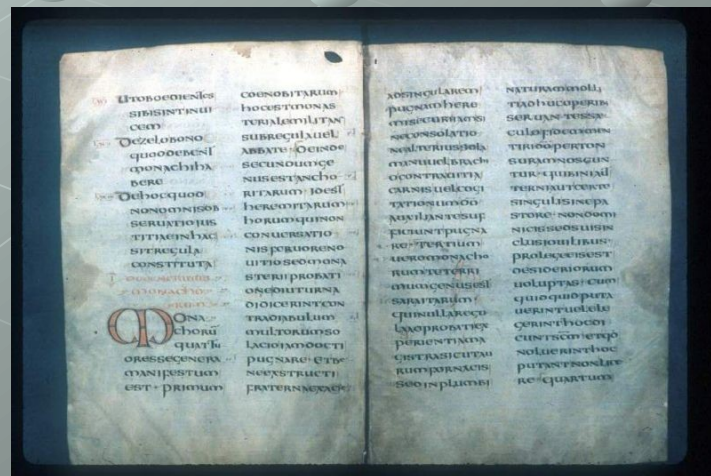

NEJSTARŠÍ PAMÁTKY – Winchester

Regularis Concordiae

Knihy pravidel

- Winchester (Anglie) – „scénické“ provedení
- biskup Ethelwood – režijní pokyny k inscenování návštěvy tří žen u hrobu
- dialog hrají mnichové

vývoj formy

- tropus
- officium (součást mše – liturgické drama (kostelní drama, kostelní divadlo)
- ludus (= hra) – již mimo chrám
- mystérium, pašijová hra
- mirákl

mirákl

● tropus → officium → ludus →

mystérium

estetika

- vazba na starověk (antika) – rituál
- divadlo není divadlo – prvotní funkce je náboženská
- divadlo vzniká později (před chrámem)
 - funkce estetická a poznávací převáží nad náboženskými cíli

prostor

- oltář (kratší formy)
- procesní forma – obchází se prostor chrámu, výstupy se stěhují (boční lod', boční oltáře...)
- před chrámem a mimo chrám

prostor baziliky

herci

muži

- duchovní (kněží, mniši, klerikové)
- pocta – zobrazování posvátných dějů

ženy

- jen výjimečně – jeptišky v ženských klášterech
- např. klášter sv. Jiří na Pražském hradě

kostýmy

 církevní roucha

Hra o Adamovi (anonymní autor)

- konec 12. stol.
- jedna z prvních památek v národním jazyce (dialog francouzsky, poznámky latinsky)
- 3 části
 - prvotní hřích
 - Kain a Abel
 - procesí proroků
- psychologické motivace – satan svádí Evu lichotkami o její kráse, pomlouvá Adama...

mirákl

- miraculum = zázrak, div
- 12. stol.
- nebiblická tematika – zpracování legend ze života světců, jejich zázraky, Panna Maria...
- v Anglii jako „miracle play“

JEAN BODEL

cca 1165 – cca 1210

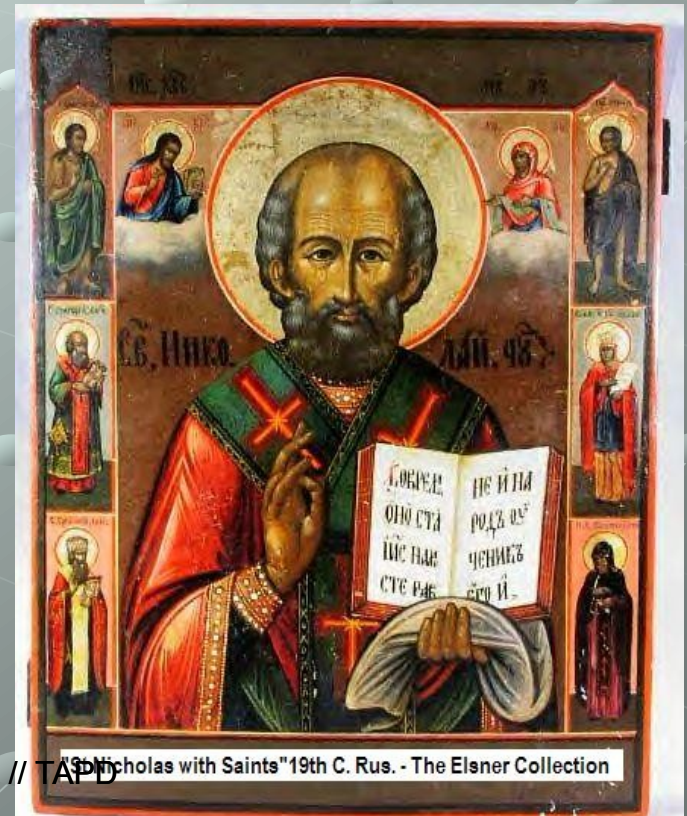
● menestrel (muzikant, jokulátor, hráč,
vakant...)

Jean Bodel

● Hra o svatém Mikuláši

- zpracování známé legendy
- biskup
- štědrý k chudým, rozdál majetek
- legendy
 - zachránil tři dcery
 - utišil bouři na moři
 - křísil mrtvé

Rutebeuf *cca 1250 – 1285*

- ruede boeuf (neomalenec, hrubián)
- působil v Paříži
- pijan, hráč..., příležitostný autor, „bavič“ v domech bohatých lidí...
- dvorská lyrika
- dvorský román
- veršované propagace křížových výprav
- osobní tematika: nářek nad starou a ošklivou manželkou (***Rutebeufova svatba aneb Rutebeufova žaloba***)
- miráky

Rutebeuf

● Zázračná hra o Theofilovi (Mirákl o Theofilovi)

- 1250 / 1263 / 1264
- smlouva mnicha Theofila s d'áblem
- poprvé „faustovské“ téma v dramatické literatuře
- **Mastičkář**